

SÓTÓNY

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYVE 2017

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés
2. Sótóny község bemutatása
3. Örökségünk
4. Településrészek
Kialakult településrész
Mesterszéli dűlő
Uraság hegy
Kalmár hegy
Természeti értékek területe
Ipari terület
5. Jó példák, ajánlások
6. Ábragyűjtemény
7. Felhasznált irodalom
8. Impresszum

BEVEZETÉS

Mottó:

„A természet mindenkori állapota a lélek tükré. Jelen pillanatban még éretlen természetünké. Az épített környezet az ember mindenkori tudásszintjét tükrözi, így például a városszélek tájba oldódása az ott élők tudatminőségének megfellebbezhetetlen mutatója.

A városba egyre beljebb haladva több száz, néhány esetben több ezer év tudásszintjének információival találkozhatunk. Kivételesen torz esetekben csak az utóbbi emberöltőjével.”

Somlósi Lajos

A Településképi arculati kézikönyv megalkotásának elsődleges célja a helyi identitás erősítése a természeti és az építészeti értékek bemutatása által. Másodlagos célja, hogy elősegítse a településkép védelmi rendelet megalkotását és

támponot nyújtson a település fejlesztési és -rendezési tervek készítésekor.

A hely ismerete nélkül nem teremthető harmónia a természeti és az építészeti életterek között, ezek összhangja nélkül viszont még rövid távon sem

tartható fenn az élet továbbadásához szükséges életminőség.

Ne feledjük: - a könyvben bemutatott kincseket unokáinktól és dédunokáinktól csak megőrzésre kaptuk kölcsön!

2

SÓTONY KÖZSÉG BEMUTATÁSA

7

Sótony gazdag múltú, jó adottságokkal rendelkező kis település, mely Sárvártól kilenc kilométerre fekszik. Lakosainak száma: 653 fő.

A falu nevét Árpád legkisebb fiának, nevére (Zolta vahgy Solt) vezetik vissza.

Az első írásos emlékek a telepü-

lésről a XII. századból maradtak fenn. A község a XIII. században a vasvári káptalan birtoka volt. A kezdetben szabad és fegyveres szolgálatot teljesítő lakói ekkor már félig jobbágyi sorban különféle élelmet szállítottak a vasvári kolostorba.

A XV. században a községet a

Kanizsai család vette meg. Ők voltak a község első világi földesurai. Elrendelték, hogy a lakók a dombok nyugati oldalán szőlőt telepítsenek.

A XVI. századtól a község a sárvári uradalomhoz tartozott, amelynek gazdája Nádasdy Tamás volt.

A Kemeneshát halmaiból jutott Sótónynak is egy kilencívű dombsor. A község lakói természetesen hegynek nevezik, igényesen művelik, telepítik szőlővel. Egy 1520-ból származó feljegyzés szerint Sótónyban abban az évben egyetlen hordónyi bor termett.

A szőlőművelést, bortermelést a török hódoltság idején tanulták meg a sótonyiak. Ragasz-

kodásuk bizonyítéka az 1874-re visszanyúló gyeptűjárás hagyomány. Az itt élők hagyományként őrzik a május első szombatján tartott gyeptűjárást vagy, „gyepűtiprást”, melynek eredeti funkciója a szőlőbirtok tavaszi szemléje volt. Májusban a gazdák, a hegybíróval és a hegy-mesterekkel bejárták a hegy gyeptűjét, hogy ellenőrizték mindenki rendbe tette-e. Megnéz-

ték, hogy keletkezett-e kár, milyen termés várható. Tapasztalataikat a hegykönyvben lejegyezték. A „gyeptűjárás” során a gazdák pincéikben vendégül látták egymást. Régen a kisbíró végigjárta reggel a falut és dob szóval szólította fel a falu lakosságát a „gyepű” végigjárására. A hagyománya a mai napig él, kissé átalakult szereppel. A 60-as, 70-es években az alakuló

vasi-burgenlandi kapcsolatoknak is nevezetes eseménye volt a „gyeptűjárás”. Teodor Kery a tarományfőnök, Gonda György vendégeként több alkalommal megkóstolta a sótonyi pincék nedűjét.

A település észak-nyugati oldalán található hegylánc vonulatokról festői szépségű panoráma tárul a Rába-völgyére az idelátogatók elé. A község la-

kóinak többsége napjainkban is foglalkozik szőlőműveléssel.

Az elmúlt évek során – elsősorban a település fekvése miatt – Sótóny egyre inkább a külföldiek által szívesen látogatott célponttá vált.

Sokan vásároltak a községben, illetve a község határában ingatlanokat, ahol nyugodt, csendes környezetben tölthetik szabadidejüket.

3 ÖRÖKSÉGÜNK

11

Római Katolikus Templom

A Szentháromságról elnevezett római katolikus templomot 1874-ben szentelték fel. Az egyhajós épület főhomlokzatából emelkedik ki a sokszög alapú gúlás sisakú torony. A félkörívesen záródó szentélyhez délről sekrestye kapcsolódik. A búcsút Szentháromság vasárnapján tartják.

A templom előtt álló dór oszlopon elhelyezett Szentháromszobor 1906-ban készült. Az Egyesült Államokba kivándorolt helyi lakosok állíttatták, akiket a szobor talapzatán név szerint is felsorolnak.

I. és II. világháborús emlékmű

A központi téren elhelyezett I. és II. világháborús emlékmű 1991-es alkotás, amelyet az 1926-ban felavatott helyett emeltek, emléket állítva az világháborúban elesett katonák emlékére.

Az örökségi mint érték fenn-tartása és fejlesztése szempontjából alapvető, hogy a helyi társadalom a maga szintjén és képességei szerint ezeket az elemeket egyértelműen érték-ként azonosítsa, múltjának, vagy jelenének kiemelt hordozóiként tekintsen rá. Ez az alapfeltétele annak, hogy a településen jelen lévő bármely érték megőrzése, bemutatása és fejlesztése a helyben élőben gyökerező szándékként megfogalmazódjon. Szakrális építészet csak az Ég és a Föld jegyben járásával jöhet létre. Ez az a kegyelmi álla-

pot, amikor az alkotó, felismeri és értelmezni tudja a hely élet-energetikai rendszerét. Ezen valós ismeretből eredeztethető minden tovább következő: így a hely kiválasztása, a szakrális tér méretének, arányrend-szerének, valamint részletkép-zésének meghatározása is. Településközpontok és kapuk, gázlók, kőkeresztek, utcák vo-nalvezetése, később a templo-mok is e rend szerint kerülhetnek összhangba a teremtő renddel. Mindennemű fejlesztés első lé-pése az értékek rögzítése kell, legyen. Minden megújulás csak is a múltból eredeztethető, a

megőrzött történelmi és kultu-rális értékekre kell építkezni. A múlt iránti tisztelet kifejezé-sében viszont mai eszközöket is lehet alkalmazni, főleg akkor, ha a korábbi minőséget ma már nem vagyunk képesek reprodu-kálni. Olyan építészeti, kerté-szeti és társzművészeti megol-dások jöhetnek szóba, melyek könnyen kapcsolatba hozhatók a Hellyel, beleolvadnak annak arculatába, anélkül is, hogy kü-lön-külön definiálnunk kellene azokat. Ez maga az illeszkedés, a folyamatosság élő hagyomá-nya és egyben művészete.

Toldi Lajos

A téren található kopjafa Toldi Lajos örökös hegybírónak állít emléket. Toldi Lajos 1920.március 14-én született. 1967-től 2004-ig hegybíró, majd tiszteletbeli örökös hegybíró.

2004. július 03-án a Vas Megyei Közgyűlés a természet és a környezet érdekében végzett kiemelkedő munkájáért Gayer Gyula emléklappal jutalmazta.

Sótony község első iskolájáról 1814-ből találunk írásos dokumentumot. Az első tanító még úgynevezett „paraszt tanító”, illetve „mester” volt. Az első képesített kántortanító 1899-ben tanított a községben.

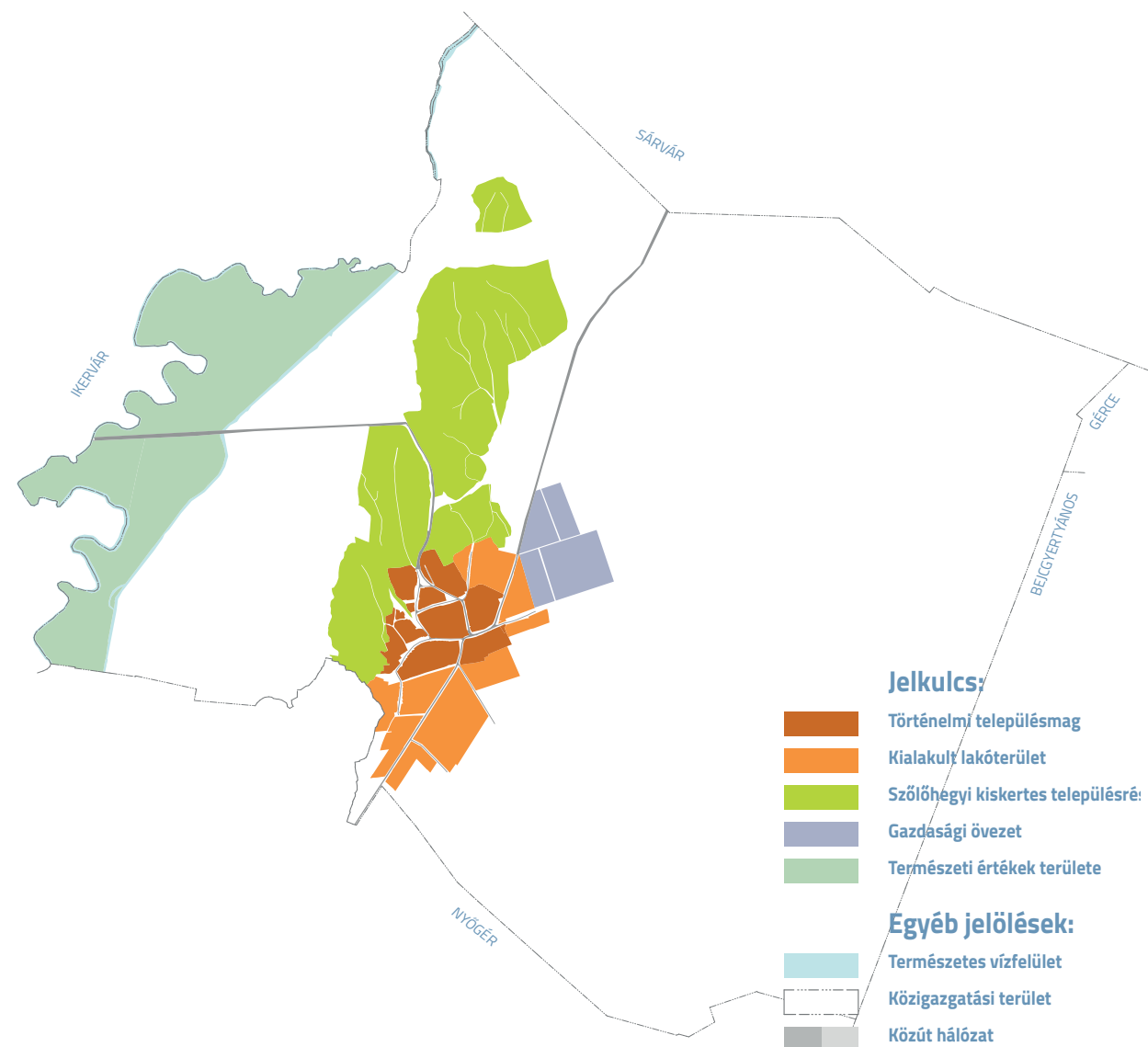
Az első igazi iskolaépület 1872-ben készült el. Az 1949/50-es tanév naplóján már ez áll: „Állami Körzeti Általános Iskola Sótony”. 1958-ban felépült a négy tantermes emeletes új iskola, a jelenlegi, már bővített iskola-

épület régi szárnya. 1993-ban az iskolát működtető három önkormányzat (Sótony, Nyőgér, Bejcgertyános) összefogásának eredményeként az emeletes iskola új szárnyal bővült.

4 ELTÉRŐ ARCULATÚ TELEPÜLÉSRÉSZEK

Történelmi településrész

A történelmi településrész a falu régi részét foglalja magában, melynek régi épületállománya az Örökségünk fejezetben részben áttekintésre került. A hagyományos oldalhatáron álló beépítési mód mellett a középületek szabadonálló beépítéssel épültek.

Az homlokzatok jellemzően vakoltak, cserép fedésű, egyszerű szerkesztésű magas tetővel készültek. A térfalakat földszintes és emeletes házak alkotják úgy, hogy érvényesül a központ felé haladva az intenzívebb és magasabb beépítés.

A szerves fejlődés eredményeként a Fő utca - Ady Endre utca - Petőfi Sándor utca romantikusan zeg-zugos, nem rendeződik racionális hálózatba. A zöldfelületek a közterületeken jelennek meg. Fasorok létesítésére a kiszolgáló utcák szűk keresztmetszete csak korlátozottan nyújt lehetőséget, a jellegzetes háromszögletű teresedések viszontváltoztatás lehetőséget kínálnak parkok kialakítására.

Lakóterület alkotja Sótóny legnagyobb részét; egyedi telkeken oldalhatáros vagy az újabbak esetében szabadon álló házak nagy kertekkel képezik a település ezen hangulatos, magas életminőségű szövetét.

A kertváros arculatának elkerülhetetlen eleme a '60-as évek modern építészetének általánosan elterjedt típusa - a 10 x 10 méteres kontyolt kockaház. Szerencsére a '70-es-'80-as évek több divatirányzata is elkerülte a települést: két szintes, rossz arányú házak, emeleten utcára néző erkéllyel, eltolt

félnyeregteretű épületek nem találhatók Sótónyban és a „szocreál” ikerházak vagy az ún. mai amerikai típusú CK-házak, továbbá a mediterrán neo-kúriák sem jelentek még meg tömegével a településen. Fel kell készülni azonban arra, hogy felmerül az igény a legújabb divat szerinti fekete ablakos lapostetős jelenségek építésére is, mivel ezen irányzat kissé manipulált „hívószava”: - a környezet védelem és az energiahatékonyság. Igény lehet az egy telken több lakóegység elhelyezésére is, amely alapjaiban változtatná meg a településszerkezetet.

Mesterszél dűlő (Mester Széli dűlő, Mesterszél)

Uraság hegy

Kalmár hegy (Kómár hegy)

Természeti értékek

25

A Rába az Alpokban lévő forrásától a győri torkolatáig rendkívül változatos tájakat szel át, vízgyűjtője rendkívül változatos földtani felépítésű. A hazai területekre érve a Rába továbbra is fiatal feltöltött völgytalpon folyik (pleisztocén, holocén). A völgyet jobbról a Vasi-Hegyhát és a Kemeneshát dombvidéke kíséri. A völgyoldalban egymás felett több különböző korú terasz helyezkedik el.

A Vasi-Hegyhát és a Kemeneshát fennsíkszerű kavicstakaróit a pliocénben (Csarnótánium) teregette szét a Rába. A kavicstakaró alól a völgyoldalokban számos helyen agyagos, iszapos rétegek tűnnek elő (Gersekarát, **Sótony**, Hosszúpereszteg, Vasvár, Kemenesmihályfa, stb.). Ezek az egykori folyó feltöltődött holtágaiban felhalmozódott rétegek gyakran növénylenyomatokban gazdagok. A levélenyomatok az egykori ártéri fűz-ligeterdők fajösszetételét tükrözik. A fokozatosan lealacsonyodó dombvidék Egyházaskesző, Marcaltó környékén észrevétlenül olvad egybe a Rába hordalékkúpjával és a Kisalfölddel.

Csákánydoroszlótól a Rába átvált a völgy bal oldalára, míg a völgy jobb oldalán a Csörnőc-Herpenyő ered. Ez a vízfolyás valójában a Rába egykori fattyúága, ami a völgy mélyvonalán kíséri a Rábát Sárvárig. Nagyobb áradások idején a Rába vize kilép a medréből és a vízfelesleg egy része a Csörnőc-Herpenyőn át folyik le.

Csörnöc-Herpenyő

A Csörnöc-Herpenyő patak Vas megyében ered, majd Sárovnál torkollik a Rábába. Az 1960-as évekig Vas megye legszebb vízfolyása volt.

Az utóbbi időkben az erózió, valamint a patakot és a Rábát is érintő mederlakítások miatt alig volt benne víz, a parton elburjánzott növényzet miatt pedig megközelíthetlenné is vált. Egy uniós pályázat segítségével sikerült feléleszteni, aminek eredményeként a patak teljesen megújult. A természetes környezetet a patak egyik oldalán érintetlenül hagyták, a másik part viszont gyalogosan is megközelíthető.

Változatos halfaunája van. Ott-hont ad például a vörösszárnyú keszegnek és a bodorkának is, de nagy számban előfordul benne csuka, ritkábban kisebb ponty is.

Gazdasági övezet

A gazdasági területek megjelenése általában összefügg a településkapuk látványával. Az épített környezet egységes megjelenését az eltérő technológiai igény miatt általában nem lehet elvárni, ezért a rendezett közlekedési területek és az egységes koncepció szerint megvalósított parkosításra kell helyezni a hangsúlyt.

5 JÓ PÉLDÁK, AJÁNLÁSOK

Rendezett utcaképek

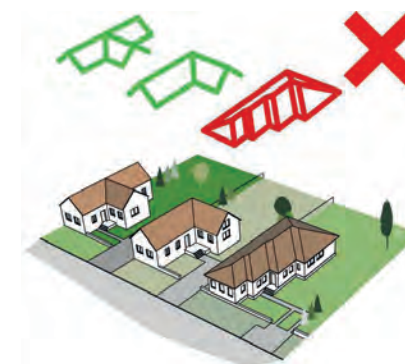
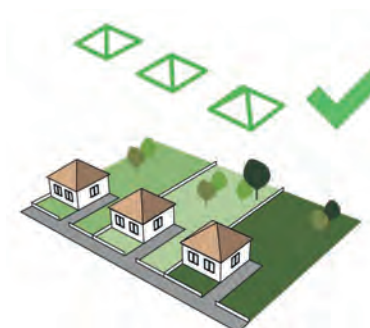

ÁBRAGYŰJTEMÉNY

Az ábragyűjtemény, mint bármely automatizmus, csak gondolatébresztőként szolgálhat értékvédelmi ügyekben. A gyűjtemény nélküli a hely, a rendeltetés, a természeti és épített környezet ismeretét. Alkalmazása a település főépítészével történő egyeztetés során nyer majd értelmet.

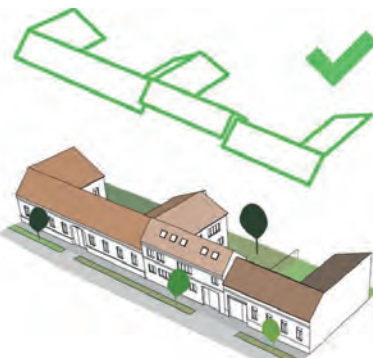
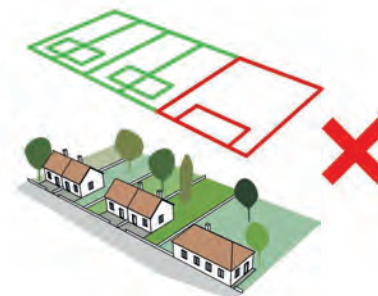
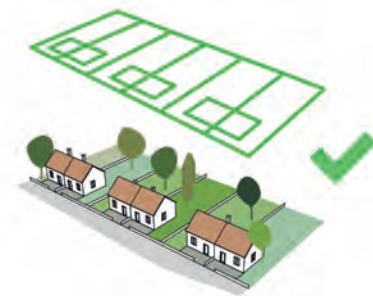
tetőidomok, tető hajlásszög

épületmagasságok illeszkedése

kisvárosias beépítés

FELHASZNÁLT IRODALOM

7

39

Sótony község településrendezési és településfejlesztési eszközei

<http://www.sotony.hu>

<http://tak.lechnerkozpont.hu>

<https://hu.wikipedia.org>

<http://www.kerekerdo.org>

<http://www.sotonyert.hu>

IMPRESSZUM

8

Sótony Község Önkormányzata

9681 Sótony, Fő u. 3.

Vörös István polgármester

megbízásából készítette:

Altus Savaria Tervező Iroda Kft.

9700 Szombathely, Welther Károly utca 31.

www.altussavaria.hu

Tervezők:

Balogh Alexandra

Horváth Violetta

Rápli Pál

Sebrek Zsuzsanna

2017.

